

STRANDAAS VOOR DE VISSERIJ

Marc Wybo

Marc Wybo

Stichter en voorzitter van de vzw
'Strandvischers van den Uytbank'

te Koksijde, bestuurslid van de Vriendenkringen van het
visserijmuseum en het abdijmuseum en pierensteker
E-mail: wybo-marc@hotmail.com

HET AASDELVEN BELANGRIJK VOOR HET LIJNVISSEN

Dat zeepieten een uitstekend aas vormen voor de hengeltvisserij, is reeds sinds honderden jaren bekend. De Franse onderzoeker Pierre Belon vermeldde dit feit bijvoorbeeld al in 1555 in zijn werk 'La Nature et diversité des poissons'. Hij voegde hier verder aan toe dat de aanwezigheid van deze wormen verraden werd door de 'tandpastahoopjes' die zich voordeden op het strand. Deze hoopjes worden gevormd door de uit zand bestaande uitwerpselen van de wormen en kunnen helpen bij het identificeren van het type zeepeer waarmee men te maken heeft. Aan onze kust kunnen sinds oudsher immers twee verschillende soorten zeepieten aangetroffen worden: de 'leegloper' of 'aasworm' (*Arenicola marina*), die onregelmatige tandpasta-achtige hoopjes maakt en in een U-vormige gang leeft hoog op het strand, en de 'Franse of zwarte tap' (*Arenicola defodiens*) (ook 'geelstaarten' in de volksmond), die rond de laagste laagwaterlijn voorkomt in J-vormige gangen en zich onder meer laat herkennen aan regelmatigere hoopjes (Seys, 2001).

Het steken van strandwormen ontwikkelde zich in de loop van de 19de en 20ste eeuw uiteindelijk tot een druk bedreven activiteit, zeker bij onze Franse zuidburen. In die tijd werd namelijk vaak gevist met haken bevestigd op een korte lijn ($\pm$ 80 centimeter), die vervolgens verbonden waren met lange onderlijnen van meer dan 100 meter lang. Dit type visserij werd veelal in het najaar (van oktober tot maart) bedreven en concentreerde zich op 'ronde' vissen als kabeljauw,

gul, schelvis, leng en wijting, al werden er ook scharren en platvissen gevangen. Ook het steken van de zeepieren vond hoofdzakelijk plaats tijdens deze maanden, aangezien het delven specifiek afgestemd werd op de vraag naar en aanwezigheid van een specifieke vissoort die men wilde vangen. Het graven zelf gebeurde met behulp van rieten of spades, die weliswaar snel versleten als gevolg van de schurende werking van het zand.

Het aasdelven vond doorgaans plaats bij laag water en bij voorkeur ook tijdens het dagtij. In het donker moest immers gebruik gemaakt worden van een carbuurlamp, wat allesbehalve evident bleek. Onder invloed van de weersomstandigheden kon het immers bijzonder moeilijk zijn om een goede vlam te bekomen: bij hevige wind waaide het licht vaak uit, bij vriesweer bevroor het water nodig voor de aanmaak van gas en bij mistige omstandigheden had men dan weer te maken met sterk riekende en ongezonde verbrandingsgassen. Zelf schakelde Marc Wybo in 1974 over op het gebruik van elektrisch licht, wat een grote verbetering bleek. Met een koplamp heeft men immers steeds een goed zicht op de gegraven put bij het delven.

VERS OF GEDROOGD

In het verleden werden zeepieren enerzijds gestoken voor vers gebruik ter plaatse en anderzijds als aas bestemd voor de IJslandvisserij. In het eerste geval dienden de wormen volledig worden ontdaan van darminhoud en ingewanden. Vervolgens werden ze op jute zakken uitgespreid en bestrooid met zaagmeel. In een donkere kelder konden de pieren in deze omstandigheden ongeveer een week bewaard worden. Wanneer de gevangen pieren echter mee afreisden naar IJsland, moesten ze langer houdbaar blijven. Daartoe werden de diertjes in houten tonnen ondergebracht en overvloedig bestrooid met grof zeezout. Mogelijks werd ook wat olie (vermoedelijk lijnzaadolie) toegevoegd, met als doel de wormen enigszins soepel te houden. Het zoutproces nam immers veel vocht op, waardoor de wormen behoorlijk taai konden worden. De IJsland vissers maakten zo lang mogelijk gebruik van deze gezouten pieren als aas, maar konden bij een lege voorraad ook overschakelen op de ingewanden of afsnijdsels van de gevangen kabeljauw om verder te vissen. Deze IJslandvisserij met zeepieren werd vooral door de Franse rederijen bedreven. Tussen november en begin februari sloegen zij hun voorraad pieren in vaten in, om vervolgens vanaf eind februari naar IJsland te vertrekken.

DE TAAK VAN DE VROUW

In het verleden waren het voornamelijk de vrouwen die verantwoordelijk waren voor de aanvoer van de wormen, terwijl de mannen op zee gingen (figuur 1). Deze pierenstekers werkten vaak in groepsverband, onder leiding van één verantwoordelijke. Marc Wybo herinnert zich tot in de jaren 1980 een team van vrouwelijke stekers aan het werk gezien te hebben aan de Noord-Franse kusten. Deze vrouwen werden daarnaast ook ingeschakeld voor het klaarmaken van de aaslijnen en voor het leegmaken van kokkels. Indien geen pieren beschikbaar waren als aas, werden deze kokkels (of soms ook mossels) namelijk ter vervanging gebruikt.

De opgegraven wormen dienden niet enkel voor eigen gebruik, maar werden ook te koop aangeboden. Vóór de jaren 1980 gebeurde dit in Frankrijk per gewicht, daarna werd dit mede door toedoen van de Vlamingen vervangen door een systeem waarbij de pieren in pakketten van 10 aangeboden worden. Op het einde van de 19de eeuw en tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw lagen de prijzen voor dit aas vaak aan de lage kant. Dit waren echter ook tijden waarin de visvangst goed was, en aasdelvers konden delen in de vangst. Later werd het pierensteken een lucratievere bezigheid.

Fig. 1. Vrouwen aan het delven naar wormen in de Baie d'Authie of in Berck (Noord-Frankrijk). In die tijd droegen de vrouwen altijd een rok en werden de wormen gedolven op blote voeten, zelfs in de winter. Ze gebruikten spades met zeer lange stelen (Bron: schilderij "Les Vérotières" van Charles; uit: Dilly (1991), Charles Roussel).

Fig. 2. Zeepierenstekers in Berck (Noord-Frankrijk) begin 20ste eeuw (Bron: Bridenne et al. (2000), Berck retrouvé).

REFERENTIES

Belon, P. 1555. La Nature et diversité des poissons, avec leurs pourtraicts, représentez au plus près du naturel. C. Estienne, Parijs. 448p.

Bridenne, P.; Crépin, M.; Crépin, G.; Dilly, G.; Lys-Cousin, C. 2000. Berck retrouvé. Le temps des photographes. Cahiers du Musée de Berck, Série Histoire 2. Centre de Recherches Archéologiques et de Diffusion Culturelle: Berck-sur-Mer. 163 pp.

Dilly, G. 1991. Charles Roussel (1861-1936), Cahiers du Musée de Berck I, CRADC: Berck, 132 pp.

Seys, J. 2001. Zeepieren in maten en gewichten. De Grote Rede: Nieuws over onze Kust en Zee 3: 10-13.

World Register of Marine Species (Worms), *Arenicola marina* (zeepier of leegloper), www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=129868.

World Register of Marine Species (Worms), *Arenicola defodiens* (zwarte tap of Franse tap), www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=129867.